

تهنگزهی سیاسی شیعه؛ شهقام بهرامبهر شهقام

15-08-2022

نووسه‌ره‌گان

د. یاسین ته‌ها

کورتە : دەرئەنجام و داھاتووی بنبهستی سیاسی له عێراق

يەك رۇژ دواي ئوھى كادىران و بنكەي جەماوھىرى لايھەنەكانى چوارچىوھى ھاوتائھەنگى شىعە (12ى ئاب)، لە بەرامبەر مانگرتووان و خۇپپىشاندىرانى سەدر لە ناوچەي سەوز و دەورۇوبەرى تەلارى پەرلەمان، ھاتتە سەر شەقام، جارىكى دىكە موقتەدا سەدر بېرايدا بەشىوھەكى بەفراوانتر پەنا بۇ شەقام و رىكخستنى "خۇپپىشاندىنى مليۇنى" بات. ئەمەش بەھىواي ئوھى كە گومانى ھاوتايى و ھاوتائىستى ھەردوو جەمسەرە شىعەيەكە لە كارتى بەكارھىنئانى شەقامدا بەلايەكدا بخت. ئەم پەنا بىردەنى ھەردوو جەمسەرە ناكۆكەش بۇ شەقام، دەرئەنجام و دەرھاوئىشتەي بىنەستى سىياسى و دەورۇوبەرى 10 مانگ كىشمەكىش و مەللىنئىيە بۇ يەكلايىكىردنەوھى ھاوكىشەي حكومتى نوپى عىراق. ھەرۇھە لە كاتىكىشىدايە كە مەترسىيەكانى بېكادانى چەكدارى بەرادەبەكى بەرچا و پاشەكشەي كىردوو، ئوويش پاش ئوھى لەسەرەتاي قەيرانەكەوھە زۇرچار وھەك مەترسىيەكى گەورەي گرىمانەيى دەردەكەوت.

رەوتى سەدر و رىكخستنە سىياسىيەكەي (البنيان المرصوص) تەوژمىكى عەقىدەيى سىياسى ھەرەمىيە. خاوەن بنكەيەكى جەماوھىرى بەفراوانى گوپرايەلىشە و، بنكەبەكى كى گەورەي جەماوھە و خۇپپىشاندىرى خۇيىنگەرمىشى لە پائتەختدا ھەبە كە خەلكى شارۇچكەي سەدرى بەغدان. لە بەرامبەرىشدا لايھەنەكانى چوارچىوھى ھاوتائھەنگى زياتر نوئىنەرايەتى ئەو ھىزە شىعەنە دەكەن كە ئەزموونيان لەسەر ھاتتە شەقام (جگە لە ھەكىم) كەمە. ھەرۇھە زياتر ئەوانەن كە لە ناو دامودەزگاكاني دەولەتدان و دەچنەوھە سەر "چىنى نىوھەراست". ئەم جىاوازيبەش بەروونى لە چالاكىيەكانى سەر شەقامى ھەردوو بەرەكەدا ديارە. بۇ نمونە لە كاتىكدا سەدرىيەكان گەلەرى بوون و سادەيى و خاكىبوونى زياتريان پىوھە ديارە، ھەرۇھە خۇپپىشاندىران وھەك تايەتمەندى خۇيان دەبىن، كەچى خۇپپىشاندىرانەكانى چوارچىوھى ھاوتائھەنگى زياتر لە راھىنان و مەشقى گرووپە چەكدارەكان دەچىت، چونكە زۇرىنەيان ئەو كارمەندانەي ھەشىدى شەعبىن كە لە نۇرەي بەجىھىنئانى ئەركى سەربازى لىواكانيان لە مۆلەت و پشوو مائەوھەدان. ئەم چەكدارە گەنجانە كە جلوبەرگ و تەمەن و جموجوليان زۇر ھاوشىوھەيە، لە كاتى ھوتاف كىشان و لەبەردەم زوومى كامىراكانىشدا خاوەن دروشمى ھاوبەش و بەگرتوو نىن. ھەرەبەكەشيان دەچنەوھە سەر ستايشكىردنى سەركردەي گرووپەكەي خۇي. ھەشيانە ھىندە بە زۇرەملن ھاوتووھە لىنى تىكچووھە ھاواردەكات "نەخىر بۇ عىراق" يان "بەلنى بەلنى بۇ كازمى"!

ناكرىت ئەو دابەشىوونە سىياسىيەي ئىستاي ناومالى شىعە و ئەو جەمسەرگىرىيە لەسەر دەسەلەت درووست بووھە و پاشان پەرىوھەتەوھە بۇ شەقام، بەدەر لە پىكھاتە و سرووشتە كۆمەلەتتەيەكەي لايەنگران و بنكە جەماوھىرىيەكەي ھەردوو جەمسەرەكە تەماشىا بىكرىت؛ شوپىنكەوتەكانى سەدر زياتر شىعە ھەزارەكان و چىنە پەراويزخراوھەكانى پارىزگاكاني باشوور و شارى بەغدان. ئەم كوتلە مرۇبىيە شىعەيە لە سەردەمى باوكى سەدرىشدا، ژمارەبەكى كەمىيان پارە و داھاتيان دەگەبىشتە رادەي خومس و زەكات دان، ھەر لەبەر ئەوھە ھەندىكجار وھەك تانەو تەشەر، رىكابەرەكانى (محمد صادق الصدر) پىيان گوتووھە "مەرجەي ھەزارەكان". لە كاتىكدا ئەمە بۇ رەوتەكە گرىنتى كۆكىردنەوھى جەماوھىرىكى گوپرايەل و بزىو و پىر خروۇشە كە تەنيا چاوپەرىي فەرمان دەكات. لەبەرامبەرىشدا حىزبى دەعوھى مالىكى بۇ نمونە، نوئىنەرايەتى نوخەي شىعەي قات لەبەر دەكات يان ئەو سوودمەندانەي لە ھەردوو وىلايەتەكەي ناوبراودا (2014_2006) بوونەتە خاوەن پىنگە و بەرژەوھەندى لە دەزگاكاني دەولەت. بىنەمالەي ھەكىمىش دەچنەوھە سەر "شىعەي تەرىستۆكرات"، ئەم دوو لايەنەش ئوھى ھەيانە وھەبەرھىنئانى لەسەر بىكەن بۇ خروۇشانى سەرشەقام، گەنچە چەكدارەكانى ھەشىد و كارمەندانى گرووپەكانى كە ھەر دەجوولئىنەوھە ئاشكرا دەبن. ئەو دوو جارەشى كە ھەوليان داوھە جموجولى جەماوھىرى دروست بىكەن، زياتر بەلایى نمايشدا شكاوھەتەوھە تا خۇپپىشاندىران.

ھەردوو بەرە شىعەيەكە پىيانواپە دەتوانن جەماوھىرى خۇيان كۆ بىكەنەوھە و ئىستاش لە ھەولى ئەوھەدان، بەلام لە دەرەوھى ئەوان زۇرىنەيەكى بىدەنگ ھەن كە يان بەشدارى ھەلئىزاردىنان نەكىردووھە، يان تشرىنئىيە خۇپپىشاندىرەكانى پاران و بەشدارى و بوچوونى ئەمانەش بە گرىنگ تەماشىا دەكرىت بۇ ئوھى تاي تەرازووي ھىز لە نىوان ھەردوو جەمسەرەكەدا بە لايەكدا بخت. ھەلبەت لەبەر ئەوھى موقتەدا سەدر بانگەشەكانى ياخيگەرەنەبە و جاروبار باسى گۆرىنى سىستەم دەكات و رەخنەي توندى لە دەسەلەت ھەبە كە خۇي بەشىكى سەرەكى بووھە تىيدا، چانسى زياترى ھەبە لەدەرەوھى بازنەي خۇي ھاوسۇز كۆ بىكەنەوھە، بە بەراورد بە رىكابەرەكانى كە ھەلگىرى دروشمى پارىزگارى لە دەستوور و دەولەتن. چونكە ئەوھە روونە كە بىزارى و تورەيى جەماوھىرى لەم سىستەم و دەولەت لە بەرزترىن ئاستىدايە، ھەر بەم ھۆبەشەوھە بەردەوام رىژەي بەشدارى لە ھەلئىزاردەكان بەرەو پاشەكشە دەروات و دوو سال بەر لەئىستاش راپەرىن و ياخيوون لە دژى سىستەم و "كۆمارى 2003" بە كوشتارىكى گەورە سەركوت كرا.

گومان زۇرە، كارتى شەقام كە ئىستا كارو كاردانەوھەيە، بىتوانئىت مەللىنئىكە بەلايەكدا بخت، چونكە راستە شەقام و خۇپپىشاندىرى سەدرى پىرۇسەي چوارچىوھى ھاوتائھەنگىيان بۇ دانانى مەمەد شىعە سودانى لە سەرۇكايەتى وھەزىران پەكخست، بەلام جگە لە شەقام، كارتەكانى؛ چەك، پارە، قەزا، لە دەرەوھى ئەوانىش راي مەرجەعىيەت و كارىگەرىي و نفوزى ئىران، رۆلى گرىنگيان ھەبە كە ھاوكىشەي ھوكمىرانى عىراقدا و لە دوو سالى رابردووشدا ھەر ئوھى حكومتى عەبدولمەھدى كۆتايى پىن ھىنا، ھەر ئەوھەش نەبىھىشت بەدەستھىنئانى زۇرىنەي لە لايەن سەدرەوھە بەكسان بىتت بە كۆنترۆلكردنى تەواوھتى دەسەلەت!

بۇ سەدرىيەكان لە پاش كىشاندىنەوھى فراكسىوئەكەيان (73 كورسى) لەپەرلەمان و سووتاندىنى كارتەكەيان لە دەسەلەتى ياسادانان،

بۆزاردەي ئەوتۆ ئەماوہ جگہ لہ شہقام، بۆ ئەم رەوتہ شیعییہ لہ ئیستادا ھەموو کارت و گۆشارەکان ھەر دەچنەوہ سەر شہقام، تا ئەوکاتہی چارەسەریکی مامناوہند لہ دانوستانہکاندا دەر دەکەوێت، بەلام بۆ چوارچۆی ھاوتانہنگی ئالنگاری گەورہ ئەوہیہ بیسەلمینن شہقام تەنھا مولکی سەدر نییہ، ھیچ نہبیت ھەردوولا لہ پرووی جەماوہرییہوہ ھاوتان. سەلمانندی ئەمەش دەوہستیئە سەر گیمەکانی دیکە یاری جوولاندنی بنکە جەماوہرییہکانیان.